

VÄG 56 KVICKSUND-VÄSTJÄDRA

Torrtrummor för små däggdjur

2017-02-11

VÄG 56 KVICKSUND-VÄSTJÄDRA

Torrtrummor för små däggdjur

KUND

Trafikverket

KONSULT

WSP Environmental Sverige

Dragarbrunnsgatan 41

753 20 Uppsala

Besök: Dragarbrunnsgatan 41

Tel: +46 10 7225000

WSP Sverige AB

Org nr: 556057-4880

Styrelsensäte: Stockholm

<http://www.wspgroup.se>

KONTAKTPERSONER

Meit Öberg

Tel: 010-72287 74

meit.oberg@wspgroup.se

INNEHÅLL

BAKGRUND	4
Förutsättningar	4
ÅTGÄRDSFÖRSLAG	6
Lokalisering trummor vid vattendrag	6
Lokalisering trummor i landmiljö	6
Utf omning trummor vid vattendrag	8
Utf omning av trummor i landmiljö	8
SAMMANFATTNING	9
KÄLLOR	10

BAKGRUND

Väg 56 "Räta linjen", sträcker sig mellan Norrköping och Gävle och är av regeringen utsedd till nationell stamväg. Stamvägnätet omfattas av sådana vägar som fyller en utpräglad mångsidig funktion för landets ekonomi och välfärd. Nuvarande väg 56 uppfyller inte kraven för god standard för trafiksäkerhet och framkomlighet. Projekt målet är att höja trafiksäkerheten och förbättra framkomligheten på väg 56 mellan Kvicksund och Västjädra. Detta ska uppnås genom att höja vägstandarden till mötesfri väg och hastighetsstandard 100 km/timme på så långa sträckor som möjligt. Aktuell del av väg 56 finns med i nationell plan för vägtransportsystemet med genomförande tidigast 2018.

En viltutredning har tidigare genomförts för den aktuella vägsträckan (Figur 1) som då bedömts komma utgöra en barriär för viltet i området efter ombyggnation.

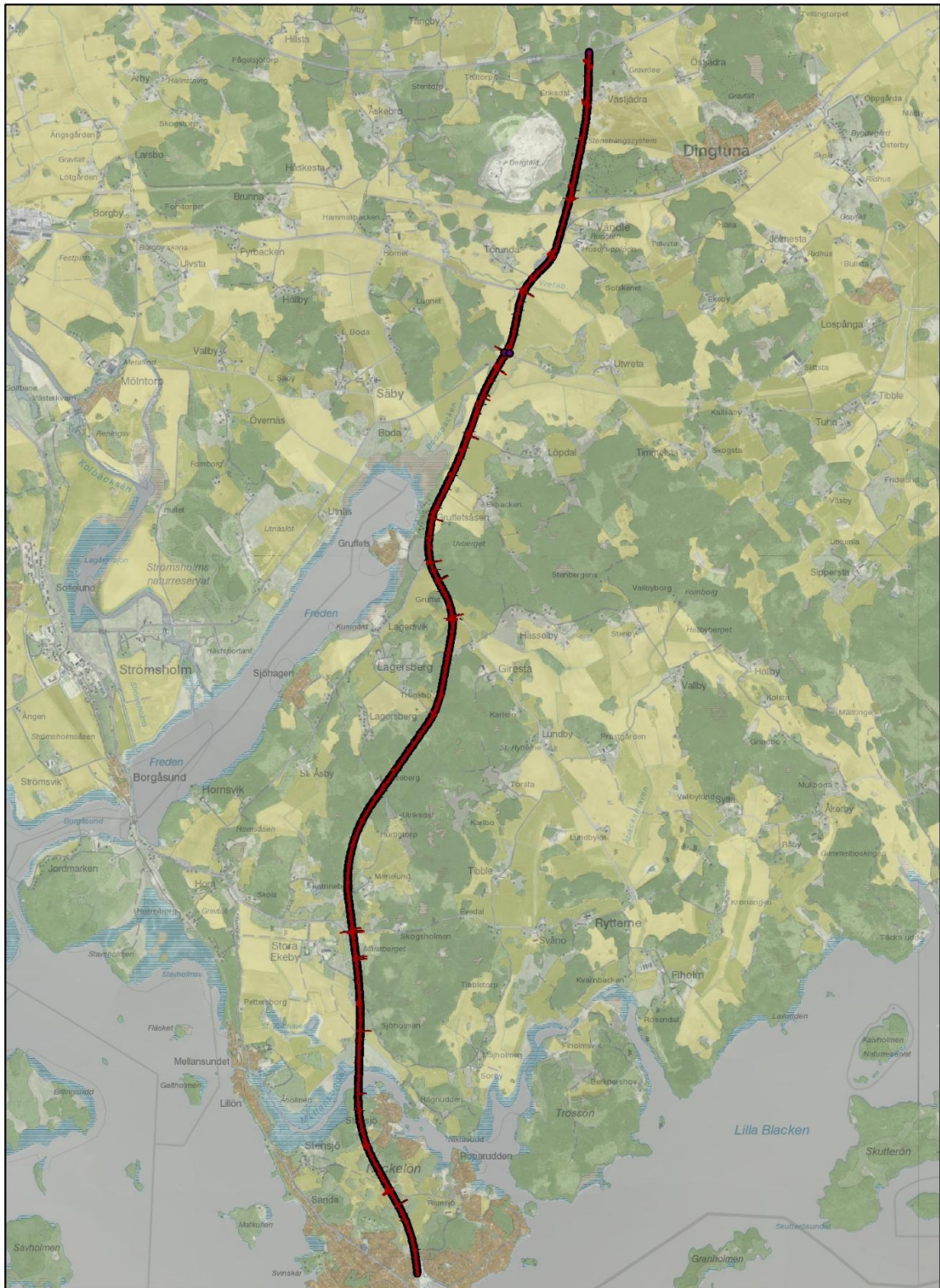
Vägavsnittet har idag inget viltstängsel och utgör den mest olycksdrabbade vägsträckan i hela länet. I viltutredningen bedömdes att ett behov av torrtrummor för små däggdjur finns längs vägsträckan och syftet med föreliggande rapport är att utreda och rekommendera var sådana bör anläggas.

Små däggdjur såsom grävling, rödräv, fälthare, skogshare och igelkott är arter där ett stort antal individer trafikdödas varje år. Grävlingen är det djur som drabbas mest med cirka 30 000 trafikdödade individer varje år och igelkotten är den art som drabbas hårdast sett till populationsstorleken - drygt 30 % dödas i trafiken varje år. Redan små vägar kan utgöra barriärer för små däggdjur men säkra passager kan enkelt åstadkommas med tunnlar, som om rätt utformade kan användas av de flesta av arterna.

Förutsättningar

Trafikverket har föreslagit att viltstängsel anläggs från Mellansundet (ungefärligt sektion 2/420) till öppningen i mitträcket för korsning med väg 529 (ungefärligt sektion 10/580). Stängslet ska vara av typen faunastängsel som har en mindre maskstorlek i nätets nederkant (5x15 cm). Nederkanten ska förankras så att grävande arter (t.ex. grävling) ska hindras från att passera.

En rörbro ska anläggas vid sektion 6/200 och blir då förlagd ganska centralt inom det stora sammanhängande skogsområdet mellan Rytternekorset och Gruffet. Röbron har föreslagits dimensionering med fri höjd cirka 4,7 meter, fri bredd cirka 5 meter och längd cirka 34 meter och bör kunna ha en god funktion som passage för små däggdjur.

Översikt

Figur 1. Översikt över den aktuella vägsträckningen mellan Kvicksund och Västjärda.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Nedan ges förslag på lokalisering och utformning av torrtrummor vid vattendrag och torrtrummor i landmiljö för små däggdjur.

Lokalisering trummor vid vattendrag

För att minska barriäreffekterna och minska trafikdöden för utter och små däggdjur ska torrtrummor anläggas vid befintliga broar där möjlighet för säker passage under vägen saknas. För befintlig bro 19-103-1 finns i dagsläget bra stränder som möjliggör för utter och små däggdjur att torrsökta passera under vägen och ytterligare åtgärder är därmed ej nödvändiga. De befintliga broarna 19-187-1 och 19-503-1 saknar säkra passagemöjligheter. Här ska torrtrummor anläggas på vardera sidan av vattendragen (se Figur 2), inom 1-3 meter från vattnet och i linje med vattendraget.

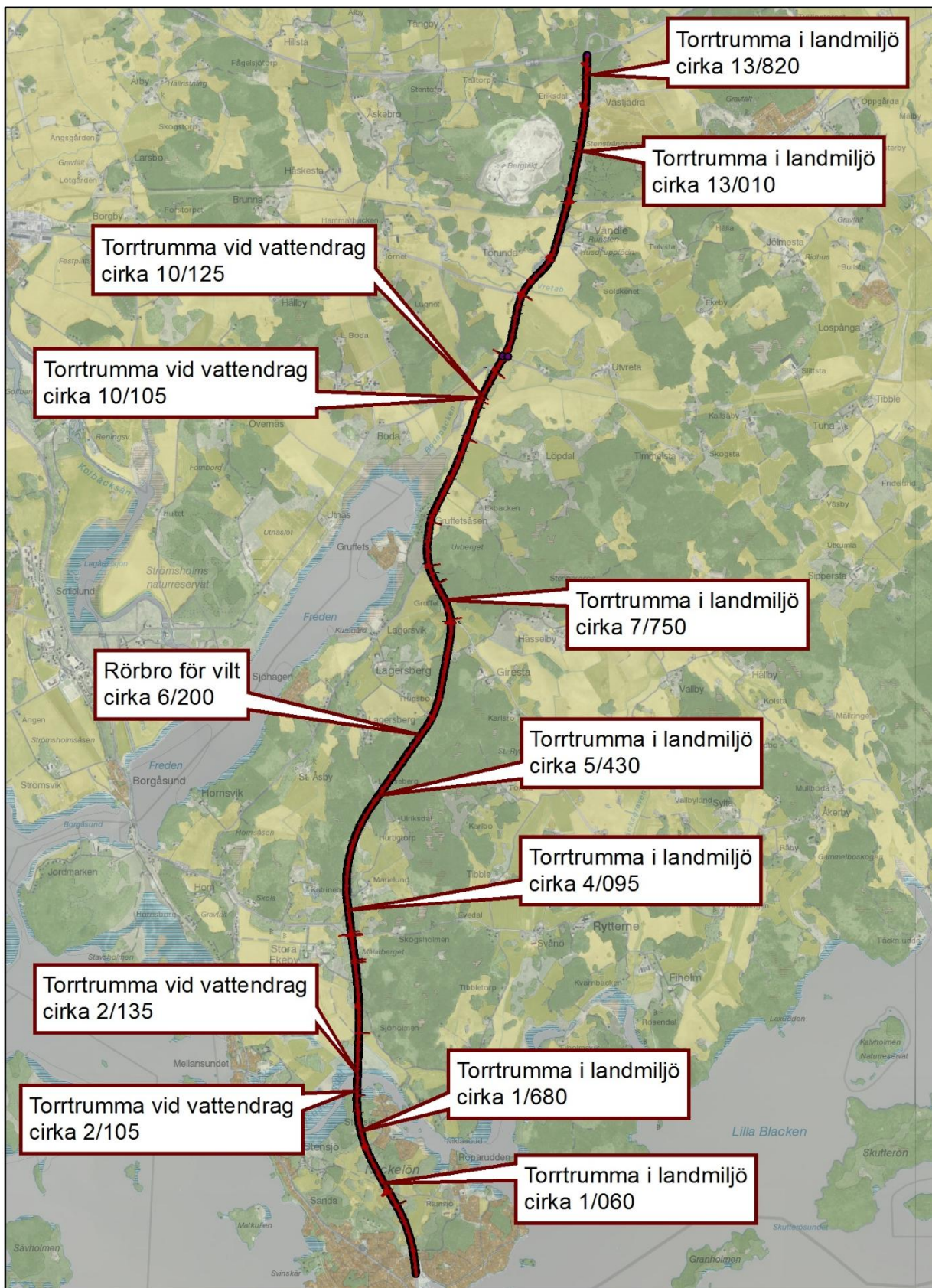
Lokalisering trummor i landmiljö

Passager för smådjur bör anläggas i deras vandringsstråk, vilket avgörs av landskap, topografi och förekomst av naturlig vegetation som kan erbjuda skydd fram till passagen. De flesta arter av små däggdjur följer gamla linjära element i naturen såsom diken och skogsbryn. Passager för små däggdjur bör placeras där störning från människor inte förekommer och på platser som inte är belysta nattetid. Placeringen av torrtrummor för små däggdjur är fördelaktig där vägen ligger på bankeftersom det då är lättare att säkerställa att trumman inte fylls med vatten. Det är även en fördel att flera trummor anläggas på ett par hundra meters avstånd då arter som hävdar revir (t.ex. grävling) kan avskräcka andra arter från att använda sig av passagen.

Utifrån topografi, omgivning och linjära landskapselement har ett förslag på placering av torrtrummor för små däggdjur tagits fram för den aktuella vägsträckan. I förslaget har områden med trolig mänsklig närvaro och planerad belysning vid korsningar och kontrollplatser undvikits. Förslaget har också tagit hänsyn till föreslagna lägen för torrtrummor vid vattendrag (se ovan) och läget för föreslagna rörbro vid sektion 6/200. Föreslagna lägen för torrtrummor redovisas i Tabell 1 och Figur 2 nedan.

Tabell 1. Föreslagna lägen för anläggning av torrtrummor för vilt i landmiljö. Lägena har getts en prioritetsordning där 1 anger högsta prioritet. Tabellen anger också för vilka lägen som faunastängsel finns föreslaget i vägplan. Där stängsel saknas bör anläggning av fristående stängsel diskuteras. Kartöversikt över torrtrumornas föreslagna lägen kan ses i Figur 2.

Sektion	Prioritet	Stängsel föreslaget i vägplan
1/065	1	Nej
1/680	2	Nej
4/095	1	Ja
5/430	1	Ja
7/750	1	Ja
13/010	1	Nej
13/820	2	Nej

Torrtrummor för små däggdjur

Figur 2. Rekommenderade lägen för anläggning av torrtrummor vid vattendrag och i landmiljö. Även läget för rörbro vid sektion 6/200 anges i kartan.

Utformning trummor vid vattendrag

Enligt kraven i VGUⁱⁱⁱ ska torrtrummornas diameter som minst vara 600 mm och markeringsstenar ska finnas utanför och innanför trummans öppning. Trummorna ska anläggas ovan högsta vattennivå så att de inte riskerar att fyllas med vatten.

Där stängsel är förslaget ska detta anpassas för utter, dvs det ha en höjd ovan mark på minst 1,60 m och en maskstorlek på 5x5 cm. Stängslet ska anpassas cirka 50 meter på vardera sidan av passagerna. Stängslet ska förankras i marken så att utter inte kan gräva sig in under stängslet.

För utterpassager där stängsel inte är föreslaget inom vägplanen (vid Mellansundet, cirka 2/105 och 2/135; Figur 2) så kan ett fristående stängsel anläggas, dock kräver fristående stängsel mycket underhåll för att inte snabbt mista sin funktion. Enligt rekommendationer i VGU^{iv} bör fristående stängsel för utter enbart övervägas om det finns stor risk att uttern lockas mot eller försöker gena över vägbanan. Dock har inga trafikdödade uttrar från området skickats till Naturhistoriska riksmuseet varför det troligen inte är så stora risker att utter lockas till eller försöker gena över vägbanan. Behov av fristående stängsel för utter bedöms därmed som lågt.

Om torrtrummorna vid vattendrag även ska ha en funktion för andra små däggdjur så ska det enligt VGUⁱⁱ finnas faunastängsel som leder djuren mot passagen och hindrar dessa från att komma ut på vägbanan (se Utformning av torrtrummor i landmiljö nedan). För torrtrummorna vid Mellansundet bör anläggning av fristående stängsel med avseende på små däggdjur kontra underhållsbehovet därmed diskuteras. Avsteg från VGU ska motiveras och dokumenteras.

I övrigt ska torrtrummor vid vattendrag utformas på lika sätt som torrtrummor i landmiljö, se nedan.

Utformning av trummor i landmiljö

Målarterna för passagerna vid skogsbryn är små däggdjur såsom rävar, grävling, hermelin och i viss mån igelkott och hare. Passagerna kommer utgöras av torrtrummor. Trummornas diameter ska som minst vara 600 mm, oavsett tunnelns längd. Ju större trumma desto större sannolikhet att fler arter använder den, detta särskilt för igelkott och hare som undviker trånga och mörka tunnlar.

Botten på trummorna kan med fördel täckas med naturligt material, om möjligt matjord från projektet inblandat med lite sten, då detta även uppmuntrar ormar, ödlor, smågnagare och vissa insekter till att använda passagen.

Torrtrummorna ska anläggas så att det inte uppstår risk att trumman blir vattenfylld och att bottenmaterial sköljs bort. Trummans längslutning bör ej överstiga 1:2 och det bör inte förekomma avsatser ner till, och helst inte upp till, torrtrummans öppning.

Det får inte förekomma krossmaterial i eller i anslutning till trummorna, detta ska i så fall täckas med finare material vilket kan om möjligt utgöras av matjord från projektet. I anslutning till trummorna rekommenderas även att det anläggs gott om skyddande naturligt förekommande vegetation. Med låg vegetation (ex. buskar) och med stenar eller träbitar kan en ledande funktion åstadkommas så genom att dessa läggs i linje mot passagens mynning vilket underlättar för djuren att hitta den. Vid plantering av träd och buskar ska säkerhetskraven i VGUⁱⁱⁱ följas. Även siktförhållanden måste tas i beaktande för att inte vegetation ska försämma siktförhållanden på vägen. Trummans öppning får inte täckas av vegetation.

Om längsgående diken passerar utanför trummorna ska diken kulverteras så att djuren kan passera diket torrskodda och utan att behöva klättra ner och uppför branta slänter.

Enligt kraven i VGUⁱⁱⁱ ska det vid passager för små däggdjur finnas stängsel som skyddar djuren från att komma ut från vägbanan och som leder djuren till passagen. För flera av passagerna är anläggning av faunastängsel redan föreslaget men för några (se Tabell 1) kan fristående stängsel vid passagerna vara aktuellt (se även Utformning trummor vid vattendrag). Dock kräver fristående stängsel mycket underhåll för att inte snabbt mista sin funktion eller bli en fälla som håller kvar djuren på vägen och därför bör det diskuteras inom projektet om sådana ska anläggas eller inte. Avsteg från VGU ska motiveras och dokumenteras.

Om fristående stängsel ska anläggas för småvilt ska det utgöras av typen faunastängsel och anläggas cirka 20 meter på vardera sidan av passagen.

SAMMANFATTNING

- De befintliga broarna 19-187-1 och 19-503-1 saknar säkra passagemöjligheter. Här ska torrtrummor anläggas på vardera sidan av vattendragen, ungefärligt vid sektioner 1/105, 2/135, 10/105 och 10/125.
- Sju alternativa lägen har rekommenderats för anläggning av torrtrummor i landmiljö, av dessa bör 5 prioriteras (se Tabell 1).
- För två torrtrummor vid vattendrag (2/105 och 2/135) och för fyra torrtrummor i landmiljö (1/060, 1/680, 13/010 och 13/820) kan fristående stängsel behövas, dock kräver detta mycket underhåll och bör diskuteras inom projektet.

KÄLLOR

- i Trafikverket (2015). Viltutredning Väg 56 Kvicksund-Västjädra. Trafikverket
- ii Vägverket och Banverket (2005). Vilda djur och infrastruktur – en handbok för åtgärder. Vägverket publikation 2005:72.
- iii Trafikverket (2015). VGU – Krav för vägar och gators utformning. Trafikverket publikation 2015:086.
- iv Trafikverket (2015). VGU – Råd för vägar och gators utformning. Trafikverket publikation 2015:087.